

Rozpondek, Halina

Przedmowa

Prace Naukowe AJD. Pragmata Tes Oikonomias 5, 9-12

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Przedmowa

Według słownika języka polskiego rozwój to proces zmian zachodzących w każdej dziedzinie, tworzący przeobrażenia polegające na zwiększaniu, potęgowaniu oraz ulepszaniu i doskonaleniu istniejących cech, a także powstawaniu i dalszym rozwoju nowych zjawisk. Powoduje więc pożądane zmiany i przeobrażenia strukturalne, przestrzenne i funkcjonalne.

Rozwój krajowy, regionalny czy lokalny jest zatem procesem dynamicznym, nieustającym, zmierzającym do osiągnięcia maksimum zmian czasowo-przestrzennych w danych warunkach społeczno-ekonomiczno-politycznych. Polityka rozwoju musi mieć więc charakter zarządzania zintegrowanego, budowania celów strategicznych w perspektywie długookresowej, taktycznych w perspektywie średniookresowej i operacyjnych w perspektywie krótkookresowej.

Nasze członkostwo w Unii Europejskiej oraz związane z tym nowe wyzwania i możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego kraju wymagają prowadzenia takiej polityki rozwoju, która pozwoli optymalnie wykorzystać te możliwości. Powinno to polegać na opracowaniu szerokiej gamy instrumentów wzrostu i osiągnięciu równowagi między rozwojem terytorialnym, społecznym i gospodarczym.

Zasady prowadzenia polityki rozwoju w Polsce określa ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz bardzo ważne jej zmiany, zawarte w ustawie z dnia 7 listopada 2008 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrażaniem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Podstawowymi celami prowadzenia polityki rozwoju w myśl cytowanych wyżej ustaw są: zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenie konkurencyjności gospodarki oraz tworzenie nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej i lokalnej.

Politykę rozwoju prowadzą: w skali kraju – Rada Ministrów, w skali regionu – samorząd województwa, w skali lokalnej – samorząd powiatowy i gminny. Podstawą prowadzenia polityki rozwoju są strategie: długookresowa na okres co najmniej 15 lat, średniookresowa na okres 4–10 lat i inne strategie rozwoju, np. regionów, rozwoju przestrzennego sektorów i dziedzin.

Projekty strategii rozwoju kraju podlegają konsultacjom z zainteresowanymi jednostkami samorządu terytorialnego, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego, stają się więc wspólnym instrumentem dla ich realizacji na każdym poziomie życia kraju. Opierają się na takich fundamentach, jak wolność, solidarność, równość wobec prawa, tolerancja i sprawiedliwość oraz na zasadach pomocniczości państwa, samorządności, decentralizacji, wzajemnego zaufania i partnerstwa.

Zmiany zawarte w ustawie z dnia 7 listopada 2008 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrażaniem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności umożliwiają nie tylko sprawne i efektywne wydawanie środków unijnych, ale również ich wykorzystanie w określonym terminie, tak aby Polska zyskała jak najwięcej możliwości zbudowania swojej infrastruktury, gospodarki oraz zapewnienia społeczeństwu odpowiedniego poziomu życia.

Do systemu programowania strategicznego wprowadzono długookresową strategię rozwoju kraju, która umożliwi tworzenie perspektywy w okresie kilkunastu lat. Najważniejszą jednak rolę odgrywa strategia średniookresowa, bowiem z nią muszą być spójne i zgodne inne strategie oraz krajowe i regionalne programy operacyjne, na podstawie których tworzone są projekty.

Poszczególne rządy po 2004 roku podjęły wiele nowatorskich działań zarówno na rzecz programowania strategicznego, jak i stworzenia kompleksowego systemu zarządzania rozwojem. Powstało wiele dokumentów i opracowań, które pozwalają na prowadzenie jak najbardziej efektywnej polityki rozwojowej. Przygotowano je merytorycznie na wysokim profesjonalnym poziomie, a jednocześnie dostosowano do obecnych wyzwań społeczno-gospodarczych zarówno w skali europejskiej, jak i globalnej.

*„Założenia do systemu zarządzania rozwojem Polski” zawierają propozycję nowoczesnego modelu systemu zarządzania dla lepszej skuteczności prowadzenia polityki rozwoju, jej programowania oraz optymalnego wykorzystania środków Unii Europejskiej przeznaczonych na wzrost poziomu życia w kraju. W dokumencie tym zawarte są najważniejsze działania związane z zarządzaniem rozwojem i określaniem jasnych celów strategicznych w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym. Zdiagnozowano tu obecny stan zarządzania rozwojem w Polsce, wskazano na jego słabe strony oraz przygotowano założenia dotyczące wyzwań i kierunków zmian. Bardzo ważnym czynnikiem, obok środków finansowych, a w dłuższej perspektywie nawet daleko bardziej istotnym, decydującym o rozwoju kraju, jest **funkcjonowanie systemu zarządzania w sektorze publicznym**. Sposób i jakość funkcjonowania tego systemu w całości oraz na poszczególnych szczeblach zarządzania decyduje w dużej mierze o zdolności do odpowiedniego reagowania państwa, czy też regionu (a tak naprawdę klasy politycznej i instytucji publicznych), na strategiczne wyzwania pojawiające się we współczesnym świecie. Wyzwania te mają różny charakter i wynikają z różnorodnych procesów – ich wspólną cechą jest jednak to, że mają*

one w coraz większym stopniu charakter ponadkrajowy i ponadregionalny oraz to, że stają się wspólne dla wielu lub wszystkich mieszkańców Ziemi.

Sposób odpowiedzi na wyzwania, pomimo postępującej globalizacji procesów gospodarczych oraz – szczególnie w Unii Europejskiej – procesów integracyjnych, ma nadal charakter zindywidualizowany i jest dokonywany w oparciu o analizę mocnych i słabych stron oraz strategię wykorzystania szans i minimalizowania zagrożeń.

Kolejnym strategicznym i niezwykle ważnym dokumentem dla planowania rozwoju kraju jest „Raport Polska 2030. Wyzwania rozwojowe”. Zawiera on diagnozę obecnej sytuacji kraju oraz obszary i wyzwania stojące przed Polską w perspektywie kolejnego pokolenia, czyli 20 lat. Wymienia się tam 10 najważniejszych wyzwań, które stoją przed naszym krajem, w tym m.in.: wzrost i konkurencyjność, bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne, gospodarkę opartą na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego, wzrost kapitału społecznego Polski, wysoką aktywność zawodową oraz adaptacyjność zasobów pracy, odpowiedni potencjał infrastruktury, solidarność i spójność regionalną, poprawę spójności społecznej, sprawne państwo i wzrost kapitału społecznego Polski.

Raport zakłada poprawę jakości życia Polaków. Sceptycy mówią o nim, że to tylko Polska marzeń, ale bez próby podjęcia realizacji takich marzeń, wskazujących środki i cele dojścia do transformacji społeczno-gospodarczej, nie możemy liczyć na wartościowe zmiany.

Kolejnym ważnym dokumentem rozwojowym i progospodarczym jest „Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030”. Idea tej koncepcji opiera się na ustrojowej zasadzie trwałego i ekologicznie zrównoważonego rozwoju. Nadrzędnym celem tak rozumianej polityki przestrzennej jest poprawa spójności terytorialnej w wymiarze krajowym i europejskim. Wyznaczone zostały też cele strategiczne, spójne z innymi dokumentami zarządzania rozwojem, a związane z koniecznymi zmianami zagospodarowania przestrzennego kraju, wcześniej zaś zostanie wykonana prognoza oceny oddziaływania na środowisko.

Do zarządzania rozwojem kraju niezwykle ważne jest prowadzenie odpowiedniej polityki regionalnej. Państwo, dbając o zrównoważony rozwój, szczególnie gospodarczy, winno wspierać rozwój regionów oraz redukować przestrzenne dysproporcje rozwoju. Należy wykorzystać potencjał wszystkich polskich regionów, tak by z rosnącego dobrobytu gospodarczego skorzystać mogli wszyscy Polacy. Regiony muszą być konkurencyjne, co jest zresztą nadrzędnym celem polityki Unii Europejskiej. W Krajowej Strategii Zagospodarowania Przestrzennego zakłada się zwiększenie roli regionów, ale też samorządu terytorialnego na różnych szczeblach, oraz miast jako głównych węzłów zagospodarowania regionów i kraju. Szczególnie chciałabym tu podkreślić właśnie rolę dużych miast, która powinna być zaznaczona w tejże strategii. Miasta, niekoniecznie tylko centra regionalne, są nie tylko ośrodkami administracyjnymi, ale przede wszystkim stanowią prawdziwy motor wzrostu, stymulują rozwój społeczny i go-

spodarczy. Stanowią one również centra rozwoju, innowacji i technologii, są siedzibą największych przedsiębiorstw, urzędów administracji publicznej oraz znaczącymi ośrodkami akademickimi i kulturalnymi. Istotnym rozwiązaniem w tej kwestii będzie pilne przygotowanie ustawy o polityce miejskiej czy ustawy aglomeracyjnej.

W „Krajowej strategii rozwoju regionalnego” przedstawione są także propozycje otoczenia szczególną opieką obszarów wiejskich, z koniecznością interwencji w odniesieniu do słabych jak dotychczas wskaźników rozwoju. Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich realizuje cele, priorytety oraz zasady, na podstawie których będą wspierane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, w tym m.in. zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, poprawa konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej, wspieranie przedsięwzięć rolno-środowiskowych i dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej.

Konkludując – odpowiednio realizowana w skali całego kraju, jak i w poszczególnych sektorach polityka rozwoju ma niezwykle znaczenie dla nowoczesnej gospodarki i dla przyszłości Polski.

*Warto podkreślić bardzo dużą **rolę państwa**, którego podstawową kwestią jest definiowanie aktualnych zadań państwa i zapewnienie ich wdrażania, zgodnie z postępującymi trendami rozwojowymi i zmieniającymi się uwarunkowaniami zarówno wewnętrznymi, jak i międzynarodowymi.*

Halina Rozpondek

Zastępca Przewodniczącego Komisji Samorządu
Terytorialnego i Polityki Regionalnej